

Albert Camus

Tremtis ir karalystė

baltos lankos

Albert Camus

Tremtis ir karalystė

Apsakymai

Iš prancūzų kalbos vertė
Jonė Ramunytė

baltos lankos

Bežadžiai

Buvo pats viduržiemis, ir vis dėlto virš jau bruzdančio miesto brėško švytinti diena. Molo gale jūra ir dangus susiliejo į vientisą tviskesį. Tačiau Ivaras jų nematė. Jis lėtai mynė bulvarais aukščiau uosto. Luošoji koja nejudėdama rėmėsi į įtvirtintą dviračio pedala, o kita tuo metu darbavosi, kad įveiktų po nakties dar įdrėkusius grindinio akmenis. Nepakeldamas galvos, susitraukęs ant balnelio jis vengė senojo tramvajaus bėgių, staigiai kryptelėdavo vairą, praleisdamas jį lenkiančius automobilius, ir kartkartėmis alkūne nustumdavo ant strėnų maišelį, į kurį Fernanda buvo sudėjusi jam pietus. Tada apmaudžiai pagalvodavo apie jo turinį. Vietoj mėgstamo ispaniško omleto ar žlėgtainio, pakepto aliejuje, ten tūnojo tik sūris tarp dviejų storų duonos riekių.

Kelias į dirbtuvę dar niekada jam neatrodė toks ilgas. Jis taip pat sensta. Kai tau keturiasdešimt,

nors ir lieki padžiūvęs kaip vynuogienojas, raumens jau nebe taip greitai užkaista. Kartais, skaitydamas sportinius pranešimus, kuriuose trisdešimtmečiai atletai buvo vadinami veteranais, jis gūžčiojo pečiais. „Jeigu jie veteranai, – sakydavo Fernandai, – tai aš jau visiškai karštinčius!“ Tačiau žinojo, kad žurnalistai nėra visiškai neteisūs. Trisdešimties kvėpavimas jau nežymiai silpsta. Keturiasdešimties dar nesi visiškai karštinčius, ne, bet tam ruošiesi – iš tolo, kiek ankstėliau. Ar ne todėl jis jau seniai, važiuodamas maršrutu, vedančiu į kitą miesto galą, kur įsikūrusi kubilų dirbtuvė, nebežiūri į jūrą? Kai jam buvo dvi dešimtys, jis negalėjo ja atsigrožėti, ji žadėjo jam džiugų savaitgalį paplūdimyje. Nors ir šlubas ar kaip tik dėl to, jis visada mėgo plaukioti. Paskui praėjo daug metų, atsirado Fernanda, gimė berniukas, ir kad jie pragyventų, teko leisti papildomas valandas dirbtuvėje šeštadienį, o sekmadienį meistrauti pas privačius užsakovus. Pamažu jis atrato nuo tų audringų dienų, kuriomis mėgavosi. Gilus ir skaidrus vanduo, kaitri saulė, merginos, kūniškas gyvenimas – kitos laimės jo krašte nebuvo. Ir ta laimė tolo drauge su jaunyste. Ivaras tebemėgo jūrą, bet tik pavakary, kai užutėkio vandenys kiek patamsėja. Tą švelnią valandą savo namų terasoje, kur sėdėdavo po darbo, mėgavdamasis švariais marškiniais, kuriuos Fernanda taip gerai mokėjo išlyginti, su aprasojusia anyžinės taurele rankoje. Vakarėdavo, dangus trumpam nusidažydavo švelnia spalva, o kaimynai, šnekučiuojantys su Ivaru, ūmai pritildydavo balsą. Tada jis nebežinodavo, ar

yra laimingas, ar apyverksmis. Šiaip ar taip, tomis akimirkomis jis jausdavo darną ir tik laukė – tyliai, ne per daug žinodamas ko.

Rytais, grįždamas į darbą, jis, priešingai, nebemėgo žiūrėti į jūrą, visada ištikimai savo vietoje, bet ją jis išvys tik vakare. Šį rytą jis važiavo nuleidęs galvą, dar sunkiau negu paprastai, – apsunkusi buvo ir širdis. Kai vakar vakare sugrįžo iš susirinkimo ir pranešė, kad jie vėl stoja į darbą, Fernanda džiugiai paklausė: „Tai šeiminkas jums pakelia algą?“ Šeiminkas nieko nepakėlė, streikas žlugo. Teko pripažinti – jie veikė netinkamai. Streikas iš pykčio, – ir profsajunga, vangiai jį palaikydama, buvo teisi. Penkiolika darbininkų, beje, ne kažin kas; profsajunga atsižvelgė į kitas kubilų dirbtuves, kurios prie jų neprisidėjo. Negalėjai ant jų per daug už tai pykti. Kubiliams grėsmę kėlė laivų ir autocisternų statyba; jiems nekaip klostėsi. Jie gamino vis mažiau statinaičių ir statinių; daugiausia taisė jau esamas didžiules statines. Teisybė, šeiminkai matė, kad jų reikalas kenčia, bet vis dėlto norėjo išsaugoti dalį pelno; jiems atrodė paprasčiausia dar labiau apkarpyti algas, nors kainos ir augo. Ką gali veikti kubiliai, kai išnyks jų amatas? Amato nekeiti, jei tiek vargai jo mokydama-sis; anas buvo sunkus, reikalavo ilgo mokslo. Gerą kubilių, tiksliai pritaikantį lenktus šulus, juos beveik hermetiškai suveržiantį ugnyje geležiniais lankais be rafijos pluošto ar pakulų, rasti nelengva. Ivaras tai sugebėjo ir tuo didžiavosi. Pakeisti amatą – niekai, bet atsisakyti to, ką moki, savo paties meistriškumo – nelengva. Geras amatas be darbo vietos – ir tu

užspėstas, telieka nusilenkti. Bet nusilenkti taip pat nelengva. Sunku laikyti užčiaupus burną, kai negali iš tiesų atsisakyti paklusti, ir kas rytą traukti tuo pačiu keliu, slegiamam besikaupiančio nuovargio, kad savaitės gale gautum tai, ką tau teiksis pakišti ir ko vis labiau nepakanka.

Tada jie įniršo. Du ar trys dvejojo, bet po pirmų diskusijų su šeimininku juos taip pat pagavo įniršis. Iš tiesų šis sausai atrėžė, kad reikia arba imti, ką duoda, arba pasitraukti. Žmogus šitaip nekalba. „Ką jis sau mano! – pasakė Espozitas. – Kad įvarys mums baimės?“ Šeimininkas, beje, buvo neblogas žmogynas. Jis pasekė tėvo pėdom, išaugo toje dirbtuvėje ir nuo seno pažinojo beveik visus darbininkus. Kartais pasikviesdavo juos užkąsti ceche; ant skiedrų laužo jie kepdavo sardines ar vėdarus, o vyno paskatintas jis tikrai būdavo labai malonus. Per Naujuosius metus visada išdalindavo po penkis butelius vyno kiekvienam darbininkui ir dažnai, kai kuris jų susirgdavo ar tiesiog kokia nors proga – vestuvių ar Komunijos, – dovanodavo pinigų. Gimus jo dukrai visus apdalino saldainiais. Du ar tris sykius buvo pasikvietęs Ivarą pamedžioti savo pajūrio valdose. Turbūt mylėjo savo darbininkus ir dažnai primindavo, kad jo tėvas pradėjęs kaip pameistrys. Tačiau niekada nebuvo pas juos apsilankęs – to nesuvokė. Galvojo tik apie save, nes tik save pažinojo, ir dabar galėjai arba prisitaikyti, arba pasitraukti. Kitaip tariant, jis taip pat užsispyrė. Bet juk galėjo sau tai leisti.